DECAS THESIUM THEOLOGICARUM DE BELLO QUAS SYN THEO ET PRAESIDE JOH. CHRISTOPHORO...

Johann Christoph Pfaff, Johann David Gröz, Albert Friedrich Harrsch, ...

Q. D. B. V.

Ulcissima Charitinia nostra sedes Belli fuit novissimi, in quo una omnium vox usque fuit atque votum; Da pacem, Domine, in diebus nostris; qua demum exorata ac obtenta Bellum tamen manet alta mente repostum. In pace enim & meminisse malorum & de Bello cogitare interest. Unde ad velitationem publicam has conscribi Theses placuit. Noster sit clypeus, quo sine nulla salus!

THESIS I.

Militare licet & Chriſtianis.

De Bello loquimur, quod Magiſtratus non temere nec ex ambitione, merave avaritia ad fines imperii ampliandos, ſed neceſſario, & juſta de causa, cum pia intentione, debitoque modo ſuſcipit. Tale enim Bellum

1. Congruit Naturæ principiis. *Omnis natura vult eſſe conſervatrix ſui, ut & ſalva ſit & in genere conſervetur ſuo*; inquit Cicero lib. IV. d. Fin. & pro Milone: *Hoc & ratio doctiſſimis & neceſſitas barbaris & mos gentilibus, & feris natura ipſa præſcripſit, ut omnem ſemper vim, quacunque ope poſſint, a corpore, a capite, a vita ſua propulſarent.* Jam ut Evangelium uſu ſolis, aeris, aquæ non interdicit, ita nec jus naturæ abolet, quo ductus Abram ante latam legem armavit vernas. Gen. XIV, 14. Quis vero dicat, Patrem credentium graſſatum fuiſſe contra jus Naturæ?

2. Convenit cum jure Dei voluntario. Ipſe enim bella præcepit, Num. XXXI. 2. Joſ. I. 6. Jud. VI. 14. I. Sam. XV. 3. XXX. 8. docuit, Pſ. CXLIV. 1. geſſit, Pſ. XVIII. 30. Ex. XV. 3. & Heroibus Jud. III. 9. 10. VI. 34. XI. 29. XV. 14. & legibus bellicis inſtruxit, Num. X. 9. XXXI. 17. 18. 27. Deut. XX. 3. 10-- Joſ. VIII. 2. II. Sam. V. 23. 24. tandemque inſignibus coronavit victoriis, Gen. XIV. 20. Ex. XVII. 11. Pſ. CXLIV. 10. Prov. XXI. 31. Jeſ. XLI. 2. pœnæ loco Rempl. viris orbare fortibus & bellicoſis Jeſ. III. 1. 2. ipſique facere bellum minatus.

3. Competit Magiſtratus officio. Nec enim Deus bella ad V. T. oeconomiam reſtrinxit, nec prohibuit in Novo, ſed & in hoc Magiſtratum gladio armavit vindice, Rom.

Rom. XIII. 4. At vero gladius & bellicus est gladius vindex. E.

4. Johannes B. quid ad declinandam Dei iram faciendum serio a militibus interrogatus eos non jussit abire militia, (quod facere omnino debuisset, si ea Deo esset exosa.) sed concussionibus abstinere jussit stipendiis militaribus contentos. Luc. III. 14. Ex quo loco gemella elicit & Augustinus: *Si Christiana disciplina omnia bella culparet, hoc potius militibus consilium salutis petentibus in Evangelio diceretur, ut abjicerent arma, seque militiæ omnino subtraherent. Dictum autem est eis: Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum, quibus proprium Stipendium sufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit*; Epist. V. ad Marcellin. & Lib. XXII. contr. Faust. c. 74. *Nisi belle a bonis suscipi possent, Johannes, cum ad eum baptizandi milites venirent, dicentes: Et nos quid faciemus? responderet eis, arma abjicite, militiam istam deserite, neminem percutite, vulnerate, prosternite neminem. Sed quia sciebat eos, cum hæc militando facerent, non esse homicidas sed ministros legis & non ultores injuriarum suarum, sed salutis publicæ defensores, respondit eis: Neminem concusseritis. T. II. f. m. 24. VI. f. m. 432.*

5. Duorum Centurionum fidem Matthæus comemorat c. VIII. & XXVII. 54. Pietatem Cornelii depinxit Lucas Act. X. 2. Milites Romani adeo nullius corruptionis aut perfidiæ erant suspecti, ut ipse Paulus in eorum acquieverit præsidio. Act. XXIII. 10. 17. 31. Gordonii Cæsariensis Centurionis constantiam atque Martyrium solenni laudavit sermone Basilius T. 1. f. m. 401. Quam pia denique & devota sub M. A. Antonino Militum fuerit Christianorum cohors, contestantur & tonitrua &

 fulmi-

fulmina & largiſſimi imbres, queis prece ſua cœlitus obtentis totum illa ſervavit Romanorum exercitum, apud Euſebium lib. V. Hiſt. Eccl. c. 5. f. m. 169. *vid. & Danhau. Chriſteis. p. 678. & H. Witſii Diatribe d. Legione fulminatrice p. 429.*

6. Armis ſervabatur Eccleſia Neh. IV. 14. & adminiſtrabatur juſtitia. Judic. XX. 18.

7. Accedunt S. Patrum quoque ſuffragia. *Noli exiſtimare*, ſcribit Auguſtinus Bonifacio ep. ccv; *neminem Deo placere poſſe, qui armis bellicis militat, in his erat ſanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit teſtimonium, qui inquit: Benedictus Deus meus, qui docet manus meas ad prœlium, in his erant illius temporis plurimi juſti. In his etiam erat ille Centurio, de quo inquit Chriſtus: In Iſrael non inveni tantam fidem.* T. 11. f. 837. Nec non Bernhardus ſerm. ad Milites c. 3. *At vero milites ſecure prœliantur prœlia Domini ſui nequaquam metuentes aut de hoſtium cæde paccatum aut de ſua nece periculum, quandoquidem mors pro Chriſto vel ferenda vel inferenda & nihil habeat criminis & plurimum gloriæ mereatur. f. m. 831.*

8. Ad hanc lucem evigilavit ipſe demum Slichtingius a Bucowiz in Annotationibus ſuis in illorum transgreſſus ſententiam, qui Patriam defendere & in ejus defenſione etiam, ſi Deus velit, occumbere, rem ſacram & Chriſtiano dignam exiſtimant. *vid. Reſponſ. Wolzogenii f. 114.*

9. Ficulnea ſunt reliquorum Socinianorum, ut & Fanaticorum pridemque Manichæorum adverſus Jus Belli arma. Si enim Bellum in N. T. ideo gerendum non eſt, quod ſanguis humanus non eſt effundendus, nec malo reſiſtendum, ſed potius & inimicus diligendus Matth. V.

39. 43.

39. 43. uti colligit Przipcovius in Cog. S. f. 691. Deus bellum nec in V. T. permisisset, in quo non minus & vindictam privatam Leu. XIX. 18. Deut. XXXII. 35. & temerariam sanguinis humani profusionem Gen. XI. 6. prohibuerat, injuncta juxtim & inimici dilectione. Exod. XXIII. 4. Prov. XXIV. 17. XXV. 21. Quin imo idem repetens Christus: Qui sumserit gladium, gladio peribit. Matth. XXVI. 52.; arma potius commendat, quam distinet, latrones enim ac homicidæ præsertim & communes excipiendi sunt gladio certe non privati, alias dato uno homicidio infinita alia sequi deberent, sed gladio illo, quem Magistatus gerit non frustra, Ex. XXI. 12. Rom. XIII. 4. Ap. XIII. 10. Nec valet consequentia: Arma Apostolorum non erant carnalia. 2. Cor. X. 4. E. nec arma Magistratus Politici se aliter habent. Multo minus sequitur: Regnum Christi in N. T. non est perficiendum armis, uti regnum Israeliticarum in V. T. vi & armis, fuerat fundatum. Jes. II. 4. XI. 6. 8. 9. Zach. IX. 10. E. nec ob alias causas arripere arma Magistratui Politico in N. Tastamento est integrum. Zizania quidem hæresium nondum eradicanda sunt vi & ferro. Matth. XIII. 29. Hostibus tamen publicis est resistendum. Deinde Belli Duces expiabant animas suas non ob arma quæ ceperant, sed quod pepercerant fœminis. Num. XXXI. 15. 52. Denique Davidi ædificare non licuit templum, ob sanguinem temere fusum, e. g. Uriæ, Gesuritarum, Amalekitarum ac Ammonitarum, 1. Sam. XXVII. 9. II. Sam. XII. 9. 31. Templum vero Hierosolymitanum condendum erat a Typo principis pacis, quod nec in virum bellicosum, qualis David, cadebat, nec in N. T. bellis derogat justis, *vide etiam si lubet B. Osiandri Theol. Cas. Part. V. p. 555.*

 THE-

THESIS II.

Bellum gerere jure non tantum Eccleſiaſtico, uti Molinæ videtur, ſed divino quoque prohibitum eſt Clericis, ſolique Magiſtratui competit Politico. Nam

1. Deus Magiſtratum gladio armavit vindice, qualis maxime bellicus. Rom. XIII. 4. Petro autem injunxit, ut gladium reconderet in locum ſuum Matth. XXVI. 52. nec enim arma militiæ noſtræ ſunt carnalia. 2. Cor. X. 4.

2. Epiſcopum eſſe decet nec ἀλλοτριοεπίσκοπον, I. Petr. IV. 15 nec πλήκτην, ſed ἄμαχον 1. Tim. III. 3. *Nec qui militat*, præſertim ſingulariter Deo, *negotiis ſe implicat ſeculi*, 2. Tim. II. 3. 4.

3. Nec Chriſtus nec Apoſtoli egerunt milites, ſi regnum meum eſſet de hoc mundo, inquit Chriſtus, Joh. XVIII. 36. Miniſtri mei utique decertarent, ne traderer Judæis. Hinc ille apud Wolfium: *Quis non in Apoſtolicis viris (quales eſſe volunt) ſtudia hæc bellica reprehenderet, quos ſiti ſanguinis fervere omnino præſentia in negotio religionis, non convenit, cum & Chriſtus ipſe Epiſcoporum omnium, ſed verorum non perſonatorum, anteſignanus neminem unquam vel gladio vel igne occiderit, ſed ſimpliciter fateatur, ſe veniſſe non ut perdat animas, ſed ſervet. Tom. II. Memor. f. m. 589.*

4. Munia Eccleſiaſticorum, prædicare, baptizare, orare, ſolari, &c. maxime abhorrent ab armis ac truculentia. Nec manus, quæ Chriſti propinant ſanginem, cruore

re

re polluere humano decet. confer. & Luc. XXII. 25. Hinc Richardus Angliæ Rex Philippi Epiſcopi Belluacenſis, quem cum belligerantem cepiſſet, loricam repoſcenti Pontifici Cœleſtino mittens hæc addidit verba: Vide, beatiſſime Pater, num hæc ſit tunica filii tui. *Videatur & σιδηρόξυλον Eccleſiaſticum Epiſcopus Miles Ziegleri, & Heideggeri d. Epiſcopis Bellatoribus Oratio.*

5. *Sacerdotis eſt populum monere, non movere arma, non clypeos uſurpare, non vibrare lanceam, nec arcum tendere nec jacula mittere, quia gladium mentis non martis tenet. Ipſius enim vita in contemplatione Spiritus non in actione militari conſiſtit*; inquit Chryſoſt. hom. IV. d. verb. Jeſ. T. 1. f. 536. & Ambroſ. in Orat. in Auxent: *Adverſus arma, milites Gothos quoque lachrymæ meæ arma ſunt, talia enim ſunt munimenta ſacerdotis, aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere. T. III. f. m. 123.*

6. Militum e choro Chriſtiq; ovili proſilientium Stipendium mors eſt plerumque turpiſſima e. g. Zvvinglii, D. Chamieri, Gerholdi, &c.

7. Decret. Diſtinct. L. c. 5. Clericum: *Cum diſcreti ſunt milites ſeculi a militibus Eccleſiæ non convenit militibus Eccleſiæ militare ſeculo, nec quod ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit, pervenire. Plura Juris Canonici ſuffragia. vid. ad Dogmat. Proteſt. p. 77.*

8. Thomas Sec. Quæſt. XL. Artic. II. Concluſ. *Bellica exercitia maximas inquietudines habent. Unde multum impediunt a contemplatione divinorum & laude Dei & oratione pro populo. Omnes Clericorum ordines ordinantur ad altaris miniſterium, in quo ſub ſacramento repræſentatur paſſio Chriſti. Et ideo non competit eis occidere vel effundere*

dere

dere sanguinem, sed magis esse paratos ad propriam sanguinis effusionem pro Christo. fol. m. 89.

9. Baronius sub Ann. DCCLXXXVIII. *Videri potuit*, inquit, *plane monstrosum, quod tam Episcopi quam Abbates armati ad bella procederent, in hostes irruerint, cæderent ipsos & ab ipsis cæderentur tanquam sacrorum canonum violatores, & muneris pastoralis & nominis desertores detestandi* num. 2.

10. Adam a Conzen quidem excipit: *Quasi vero nobis pro legitimis nostris aris & templis pugnare non liceat, cum in Domini familia duo gladii fuerint.* lib. X. pol. c. 1. p. 739. Verum enimvero Christus non emendos gladios sed instans periculum significare voluit. *Juxta ipsum Cornelium a Lapide in Luc. f. m. 224.*

THESIS III.

In Militia Christiana partes Pastoris Castrensis magno sunt usui.

Nam 1. Prælusit illi olim Unctus Belli, cujus præcipuum munus erat sermone Patrio animum addere militibus Deut. XX. 3 8. *Plura de Sacerdote illo tradunt Carpzov. in c. V. Theor. 18. d. Jure Reg. Schikhardi p. 368 Wagenseil. in Cap. VIII. Mischna p. 842. Jos. d. Voisin. in Pug. Fid. Raym. Mart. Part. III. Dist. III. c. 11. f. m. 799. Buxtorf. Lex. Talm. f. 1267. Cunaus d. Repl. Hebr. lib. II. c. 20. p. 347. & Epist. lib. III. Instit. f. 106. 107.*

2. Eodem fine præconem quoque castrensem adesse oportet militibus, ut animus ipsis crescat ac fiducia, II. Par. XIII. 12. II. Macc. VIII. 18. 19. 20.

3. Proe-

3. Præco bellicus prædicare debet verbum divinum, 2. Macc. VIII. 23. & 1. Macc. 2. v. 62.

4. Administrare sacramenta. Carolomannus Francorum Dux Anno Christi DCCII. edidit edictum hujus inter alia tenoris: *Nemo sacris initiatus divinoque ministerio mancipatus arma omnino ferat, aut in bellum aut in hostem pergat: Unus aut ad summum duo Episcopi delecti suffragio cum suis sacerdotibus Principem comitentur ad bella, SACRIFICANDI comprecandique causâ &c. apud* Joh. Aventinum *Annal. Bojorum lib. III. fol. m. 293.*

5. Preces agere publicas, quæ potiora Ecclesiæ arma. I. Macc. IV. 10. 30. VII. 40. 41. 42. II. Macc. XIII. 10. 11. XIV. 15. XV. 21. 22. 23. Sic & cum Christianis Principibus Militibusque & Episcopi & alii viri Ecclesiastici olim in castra proficiscebantur. e. gr. de Episcopis; qui vixerunt sub Constantino, refert Eusebius de vitâ Constantini lib. IV. c. 26. & de Germano, Altissiodor: Episcopo, Paulus Diaconus, lib. XV. similiaque exempla passim extant in Gallicâ Historiâ, quæ videri possunt apud R. Gaquinum & P. Æmilium, tempe ut non tam manu quam precibus adversus Christiani nominis hostes pugnarent.

6. Dehortari à peccatis II. Macc. XII. 42. Deut. XXIII. v. 14.

7. In publica scandala decenti invehi zelo. Num. XXXI. 15.

8. Cum ita munia Pastoris Castrensis spiritualia sint, arma ipsum ferrea minimè decent. *vid. Scottan. Bibliothec. Part. II. f. 930.*

B THE-

THESIS IV.

Principi orthodoxo per ſe licet in juſta belli defenſivi cauſa, caſuve ſummæ neceſſitatis alio ab adverſæ quoque religionis hominibus petere auxilium, hoc niſi majus minetur periculum.

Nam 1. conſervationem ſui ipſa lex naturæ imperat. *Cum nobis Lex naturæ*, inquit van der Mylen, *facultatem tribuat quibuscunque mediis nosmet ipſos in ſecuritatem aſſerere: ergo nec illicitum ſi veremur, ne nobis noceat vicinus, vel alius cujus fortaſſe ſuſpicamur nimiam potentiam & paratum ad nocendum animum; cum eo fœdus inire, ut ab omni metu vacui tranquilliter vitam traducere liceat.*

2. *Sicut Evangelium non abolet politias*, inquit B. Zentgrav, *ita nihil impedit, quo minus in cauſa belli juſta orthodoxus heterodoxo adverſus orthodoxum opem ferat. Quemadmodum omnes homines citra religionis intuitum, communi juris naturalis vinculo ſub divino copulantur imperio ad univerſalem quandam ſocietatem & civitatem, cujus Rector Deus ſit, conſtituendam, ceu alibi docetur: Ita religio per ſe non impedit, quominus, uti alias homo ab homine auxilia humana petere poteſt, ad ſua aſſerenda jura contra vim injuſtam, ita & in bello idem liceat. Quo minus enim orthodoxi delicta ab heterodoxo, qui adverſus illum hoc nomine jus habet, vindicentur, orthodoxia non impedit, cum quo hoc nomine & orthodoxo, ſi res ad eundem etiam pertinet, ſe conjungere licet. in Summa Jur. Div. p. 733.*

3. Si

3. Si fas eſt Chriſtianos opem ferre & infidelibus injuſte oppreſſis, ex. gr. Turcis vel Judæis ſi in vitæ periculum vocentur a Chriſtiano, cum juſtitiam ſemper vindicare liceat, maxime vero juvet, exinde occaſio & propagandi inter infideles Chriſtianiſmi commodiſſima aperiri queat, nefas non erit in pari caſu opem infidelium & implorare, *vid. Dorſch. Theol. Moral. p. 352.*

4. *Non eſt iniquum,* inquit B. Hülſemann. *ſi Magiſtratus orthodoxus heterodoxo opituletur in cauſa belli juſta adverſus orthodoxum hoſtem, ut e. gr. in vindicatione rei injuſte ablatæ &c. Subditi autem etiam tenentur militare ſub Magiſtratu heterodoxo juſtam belligerandi cauſam habente adverſus orthodoxum. Quia delicta publica jure naturæ & gentium etiam in orthodoxis puniri debent. Ez. XXIII. 45. Judic. XVI. Brev. cap. XX. §. 19 p. 994.*

5. Si in bello beſtiis uti licet, ſi ad ſe terrasque ſuas juſte defendendum milites legere licet & infideles, fas erit in juſta cauſa inque tutamen ſui neceſſarium Regem adſciſcere vel principem quoque infidelem, quo pacto Maccabæi fœdera iniiſſe videntur, cum Romanis atque Spartanis, *I. Maccab. VIII. 20. XII. 1. & ſeq. X. 18. 25. II. Macc. XI. 34.* quæ exempla ceu a Deo nullibi reprehenſa Calovius pro hac theſi ipſe adduxit in Bibl. illuſtr. *T. I. f. 433.* utut mox mutata ſententia improbet. *T. II. f. 212.*

6. David in capitali Saulis perſecutione confugit ad opem Regis Philiſtæi. *I. Sam. XXVII. 2. 3.* Quod quidem factum Brentio ac S. Schmidio haud adeo probatur. Noſtro tamen B. Oſiandro videtur in contrarium opponi poſſe, *Davidem non peccaſſe, tum quia antea reprehenſus non eſt, cum fugeret ad Moabitas, nec enim illi minus erant Idololatræ quam Palæſtini. Tum quia etiam alii vi ac neceſſi-*

tate coacti opem ab ethnicis implorarunt & ad eos confugiendo inopiæ suæ aut etiam incolumitati prospexerunt. Potest exemplo Abrahami, Jacobi, Abimelechi, Eliæ, Elisæi, Jeremiæ imo ipsius Christi ostendi. Tum quia David eo tempore hostem habuit potentissimum & tribules ingratos & infidos, nec semper ei versandum erat in periculo. Tum quia non tantum sibi prospicere debuit, sed etiam suis familiæ puta, viris, quos secum habebat, militibus tot persecutionem numero fractis. Tum quia ita imponi potuit finis peccato Saulis, ut desineret persequi Davidem. s. h. l. f. 219.

7. Idem, cum suis tamen cautelis, volunt ex nostris Theologis Gerhard. d. Mag. Pol. §. CLVI. *f. m. 293.* F. Bidenbach. in *I. Sam. f. 415.* B. Osiander supra laudatus, *Part. V. Th. Cas. p. 743.* Dn. Cancellarius Jæger, *in Observ. in H. Grot. p. 382.* & Dn. D. Hochstetter, *in Coll. Pufend. p. 435.* ex Reformatis W. Zepper. *d. LL. Mos. forens. lib. IV. c. 6. p. 306.* & Ames. *d. Consc. lib. V. c. 32. §. 19. p. 353.* ex Romanæ Ecclesiæ Dd. Becanus, *T. I. Opp. f. 385. II. f. 81.*

8. Ex dictis apparet facile, quid ad contraria respondendum sit argumenta, quæ P. Martyr in Judic. IV. 17. urget, interdicta quibus fœdera cum Cananæis excidio quippe devotis inhibebantur, *Ex. XXIII. 32. Deut. VII. 2.* neminem amplius obligant post sublatum *μεσότοιχον. Eph. II. 4.* Fœdera etiam Assæ ac Benhadadi *2. Par. XVI. 9.* Ahabi ac Josaphati, *2. Par. XVIII. 3.* Deo erant ideo exosa, quòd in bello illud offensivo hoc autem minus necessario pangebatur. Quod infideles sæpe etiam infidi sunt, & fœderatos infelicitant magis quam juvant, id fit, per accidens. Nec enim proborum quoque fœdera mutuaque in bellis auxilia semper auspicata sunt, nec semper ipsi Christiani satis fidi. *vid. Rivet. in Hos. T. II. f. m. 642.*

THE-

THESIS V.

Magiſtratui politico religionem armis non quidem propagare tamen tutari licet ac defendere.

Fides in ſe quidem nullis eget armis vive corporali, ſubditi tamen ob illius profeſſionem inique preſſi a Magiſtratu ſuo contra vim illatam ſunt defendendi. Nam

1. Magiſtratus Politicus eſt bono ſubditorum, Rom. XIII. 4. quod non de corporibus magis & externis civium bonis quam de animabus intelligendum, quas hæreſibus inquinari Deique cultum contaminari, ferre non poteſt Princeps tabulæ utriusque cuſtos. *v. H. Grot. d. Imp. s. Poteſt. circa. ſacr. c. III. §. 14. p. 36.*

2. Magiſtratus politicus gladium non gerit fruſtra, l. c. E. vi vim fidei etiam ſubditorum illatam repellere neceſſum habet. *v. D. Rechenberg. Diſſert. Hiſt. II. p. 416.*

3. Antiocho Iſraelitarum & aras & focos adorto dixit Judas Maccabæus: Nobis pugnandum eſt pro animabus noſtris & pro Legibus noſtris 1. *Macc. III. 21.* Pariter Conſtantinus M. adverſus Maxentium & Licenius adverſus Maximinum Religionis Chriſtianæ hoſtes Eccleſiam defenderunt. *vid. Euſeb. H. E. lib. IX. c. 9. & 11. f. m. 358. 366.*

4. Auguſtinus epiſt. L. ad Bonifacium: *Maximianus Epiſcopus Vagienſis auxilium petivit ab Imperatore Chriſtiano non tam ſui ulciſcendi cauſa quam tuendæ Eccleſiæ ſibi creditæ. Quodſi prætermiſiſſet, non ejus fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia merito culpanda. Neque enim &*

Apostolus Paulus vitæ suæ transitoriæ consulebat, sed Ecclesiæ DEI, quando contra illos, qui eum occidere conspiraverant consilium illorum tribuno ut proderetur effecit. Unde factum est, ut eum ad locum, quo fuerat perducendus deduceret miles armatus, ne eorum pateretur insidias: Romanas etiam leges implorare minime dubitavit, civem Romanum se esse proclamans, quos tum affligi verberibus non licebat. Itemque ne Judæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium, Romani quidem Principis sed non Christiani. Ubi satis ostendit quid facere deberent postea Christi dispensatores, quando Imperatores Christianos periclitante Ecclesia reperirent. T. II f. 220. 221.

5. Cauſ. XXIII. c. 3. *Nostri adversus illicitas & privatas vestrorum violentias (quas & vos ibi, quia talia non facitis, doletis & gemitis) a potestatibus ordinatis tuitionem petunt, non qua vos persequantur, sed qua se defendant. p. m. 782.*

6. Quod de Christo & Apostolis objiciunt Weigeliani, illos non armis, sed Evangelii præconio Christianam condidiſſe Ecclesiam, ſuoque doctrinam obſignaſſe ſanguine, id alienum eſt, cum hic de fide non plantanda nec propaganda ſed tutanda, nec de hominibus privatis, quales Chriſtus & Apoſtoli, ſed de publico Magiſtratu, qui ſolus gladio armatus eſt, agatur. Adeo autem cum charitate hoc non pugnat, ut charitatis potius ſit fidem ſanctis ſemel traditam conſervare & ſubjectis pignus iſtud illibatum tueri. *v. Croc. Anti-Weig. II. p. 245. & ſeq.*

THESIS VI.

Fides præſertim jurata eſt & hoſti ſervanda.

1. Enim

1. Enim, Nomen sacrosanctum Domini interpositum nunquam est violandum, Lev. XIX. 5.

2. Idem infert & Jus Gentium. Verba enim tesseræ sunt humanæque societatis vincula jure etiam gentium ordinata ut per illa communicatio perficiatur, adeoque nequaquam in potestate nostra est per illa fallere. Quinimo mentiri est intrinsece malum. *vid. Dorsch. Th. Mor. p. 350. & B. Zentgrav. d. Jur. Gent. p. 223.*

3. *Hostes qui sunt, homines esse non desinunt. At homines omnes, qui ad rationis usum pervenerunt capaces sunt juris ex promisso*; inquit H. Grot. *Lib. III. c. 19. §. 2. p. m. 838.* si enim Jus id in dubium vocetur, uti fit ab Illustr. Kulpisio in Coll. Grot. p. 172. vel limitetur, quod multis tentavit Pufend. *lib. I. Elem. J. U. c. XII. §. 22. p. m. 159.* nec ulla amplius promissis dabitur fides nec ulla amplius pax per pacta & reciproca promissa stabilietur, sed perpetua potius diffidentia, cædes ac bellum perenne, uti annotarunt solerter Ziegler, ac Dn. D. Jæger, p. 680. & 681.

4. Josua fidem Gibeonitis juratam sancte servavit, *c. IX. 18. 19. 20.* Quod ipsi Deo quam maxime placuit. Israelitas alias tam miraculosa victoria non fuisset dignatus, c. X. 13. nec fidem illam a Saule demum ruptam plaga adeo diuturna vindicasset, *2. Sam. XXI. 1. 2. vid. Ambros. lib. III. d. off. c. 10. T. 1. f. 62. August. Quæst. XIII. in Jos. T. IV. f. 289. B. Osiand. in H. Grot. p. 965. Dedekenn. Cons. T. II. f. 276. & Rivet. T. I. f. m. 1290. II. f. 165. b.*

5. E contrario Divina Nemesis tristissima in illos invexit mala, qui fidem hostibus datam temerarunt, e. gr. in Hoseam, *2. Reg. XVII. 4.* Sedekiam, *Ezech. XVII. 19.* & Uladislaum Hungariæ Regem, quod illius quoque loquitur Epitaphium:

Romu-

Romulidæ Cannas, ego Varnam clade notavi:
Discite mortales, non temerare fidem.
Me nisi Pontifices jussissent rumpere fœdus,
Non ferret Scythicum Pannonis ora jugum.

6. *Quanta autem justitia sit, ex hoc intelligi potest, quod nec locis, nec personis, nec temporibus excipitur, quæ etiam hostibus reservatur: ut si constitutus sit cum hoste aut locus aut dies prœlio, adversus justitiam putetur, aut loco prævenire aut tempore.* Hæc Ambrosius lib. I. offic. c. 29. T. I. f. m. 18. Nec non Augustinus Epist. CCV. ad Bonifacium: *Fides quando promittitur, etiam hosti servanda est contra quem bellum geritur. T. 11. f. m. 834.*

7. Casus qui in contrarium a Becano T. I. opp. f. 365. 6. fingitur, nullus est, de Principe Ecclesiastico, qui fidem hostibus forte hæreticis a principe seculari factam rescindere possit, nam Christus dicit: Principes gentium dominantur, vos autem non sic. Luc. XXII. 25. 26. *v. D. Osiand. in H. Grot. p. 1519.*

THESIS VII.

Insidias injusto hosti struere ac strategemata fas est.

Hoc probatur 1. Divino Jussu, nec enim ad mendacium nec ad datæ fidei violationem bellica referri strategemata possunt, hæc alias Deus qui veritatis parens osorque omnis mendacii estatque vindex, nunquam probasset, nedum suggessisset. Jer. LI. 12. Dicit ipse Josuæ VIII. 2. Pone insidias urbi post eam; & Davidi
num

num Philistæos adoriri debeat, consulenti respondit: Diverte a persequendis eis, postea aggredere eos, post terga murorum. 2. Sam. V, 23. *vid Schottan. Bibliothec. II. f. 378.*

2. Exemplorum probatorum censu: Abrahami hostes adorti insidiis, Gen. XIV. 15. Israelitarum qui, cum accepissent & pugnæ mandatum & promissionem victoriæ, insidias urbi struxerunt Gabaa. Judic. XX. 29. Insidiatorum, quos ipse Deus nutu suo adduxit, 2. Par. XX. 22. *vid. & Dn. Rechenb. Part. II. Dissert. Hist. p. 28. & seq.*

3. Ex Jure Gentium: *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* inquit Virgilius II. Æneid. v. 390. *Et nullo discrimine virtutis an doli prosperi omnes bellorum laudantur eventus*; *hæc Ammianus Marcel. Histor. Lib. XVII.*

4. Strategemata sunt prudentiæ bellicæ specimina laude non vituperio digna. In urbem potentum ascendit Sapiens & dejicit robur fiduciæ ejus, Prov. XXI. 22. Etsi arte simul & Marte bella gerenda sunt, potiora tamen illa videntur, quæ mente ac ratione quam quæ vi & corpore efficiuntur. Hinc & præstantius ipse Pericles esse dixit, ingenio hostem & ratione quam ferro vincere. *vid. Reusneri Thesaurum Bellicum p. 190.*

5. Id sæpe dictat etiam necessitas, ut quæ vi aperta non possumus, tentemus insidiis, quando nimirum potentiores sunt hostes & numero prævalent, juxta illud πολυθρύλητον: *Ubi pellis Leonina non sufficit, vulpina assumenda.*

6. Sæpius per Strategemata victoria ex parte victi minus deploranda, ex parte victoris, minori sumptu ac labore parta, ex parte utriusque minus cruenta fuit. Hinc Lacedæmonii hostibus per Strategema superatis Marti bovem sacrificarunt, vi autem deletis, modo gal-

lum, cujus hanc ipſam reddit rationem Plutarchus in inſtitutis Laconicis, quod arte rem expedire quandoque præſtet, quam vi agere ac aperto Marte.

7. Si feræ, ſi latrones, fures nocturni & facinoroſi quivis per inſidias capiuntur inque vincula magis impune trahuntur quam vi aperta, & iis nihilomeliores hoſtes iniqui pariter per inſidias & Strategemata obrui poſſunt. *vid. Lipſ. lib. V. Polit. c. 17. §. 13.*

8. Auguſtinus Quæſt. X. in Joſu. *Cum juſtum quis bellum ſuſcepit, utrum aperta pugna utrum inſidiis vincat, nihil juſtitiam intereſt. Tom. IV. f. m. 288.*

9. Objicitur gratis Chriſti dictum: Alteri ne feceris, quod tibi factum nolles, Matth. VII. 12. Neminem vero velle inſidias ſibi ſtrui ac ſtrategmata; Lex enim illa non de voluntate quavis intelligitur, ſed de illa potius, quæ legi, rationi & ſtatui convenienter nolit aut velit hoc vel illud. Alias ſervo ſi vellet, inſervire oporteret herum. Reliqua quæ opponi ſolent, contra perfidiam potius ac mendacia militant, quam adverſus inſidias ac ſtrategemata. Quod enim dicunt, fraudem dolumque a viro bono abeſſe debere, quia fidelitati ac veritati repugnent, id nihil contra ſtrategemata facit. Nam ementita e. gr. vexilla, ſigna, facta &c. quæ neque ex natura ſua neque ex inſtituto vel certo pacto hanc vel illam ſententiam inferunt, non ſunt ejusdem naturæ cum ſermone, adeoq; rationem mendacii habere nequeunt. *v. Ameſ. C. C. lib. V. c. 33. p. 356.*

THESIS VIII.

Miles qui Principem in bello manifeſte injuſto juvat, in conſcientia eſt minime tutus.

1. Quia

1. Quia Dei, cui magis obediendum quam hominibus, Act. V. 29. obstat interdictum: Ne occidas. Ex. XX. 13.

2. Ad nullum malum, nullum turpe, nullum peccatum, ulla est obligatio.

3. Si servus non tenetur Domino iniqua moraliter imperanti obedire, etiam miles ad illud extremum non obligabitur. Conf. 1. Sam. XII. 16. Ex. I. 17.

4. Aliter decidunt pleriq;, si miles sit subditus, de belli injustitia non convictus, illi observandam esse regulam vulgatam: *Tene certum, relinque incertum,* sed in rebus dubiis tutior ἰδιωγνωμοσύνη vox est superiorum. Deut. XVII. *9. 10. Scherz. in Brev. Hülsem. p. 1629.*

5. Non tantum locomotiva, sed ipsa *anima* (cum omnibus suis opinionibus mentisque scrupulis, Syr. III. v. 9.) Magistratui est subdita, Rom. XIII. 1. *vid. Brev. Huls. C. XX. §. 14. p. m. 689.*

6. Subditi non tenentur examinare causas belli, sed tuto pugnare possunt, committentes se defensioni Principis, quia nec fieri potest, nec expedit, ut ratio negotiorum publicorum omnibus de plebe reddatur, nec perfecte obediens disputat, sed paret. *vid. B. Osiand. in H. Grot. p. 1285. 1287. Lamb. Velthusium, dissert. d. Princip. justi & decori & Ames. C. C. p. 852.*

7. Augustinus, contr. Faust. Man. lib. XXII. c. 75. *Ne illud quidem (*bellum,*) quod humana cupiditate geritur, non solum incorruptibili Deo, sed nec sanctis ejus obesse aliquid potest, quibus potius ad exercendam patientiam & ad humiliandam animam ferendamque paternam disciplinam etiam prodesse invenitur &c. cum ergo vir justus, si forte sub rege, homine etiam sacrilego militet, recte possit illo jubente, bellare civicæ pacis ordinem servans, cui quod jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, utrum sit, certum non est, ita ut fortasse*

reum regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat iniquitas serviendi. T. VI. f. m. 433.

8. Luther. d. Militibus, quæstionem: An in statu salutis versentur? ita decidit: *In dubio præferendum est certum mandatum divinum de parendo, incertæ quæstioni de objecto licito, vel illicito*, id est, in foro conscientiæ præferendum est liquidum illiquido. Cum Luthero faciunt Gerhard. L. de Magistr. P. §. 399. f. m. 689. Hülsemann. Breviar. C. XX. θ. XIV. p. m. 689. B. Osiand. in H. Grot. p. 1285. vid. tamen & Bald. CC. p. 881.

9. Idem vult Pufend. d. J. N. lib. VIII. c. 1. *Si quis posita licet justitia belli, dubitet num satius sit injuriam reipubl. illatam negligere aut condonare, quam bello exequi; is sciat nullo modo videri sufficere hanc causam, quare civis posset imperio civili obsequium denegare, ejusque rigorem in se irritare, quia judicat ab eo adversus alterum non observari virtutem aliquam, cui vis imperfectæ duntaxat obligationis inest. Adeoque tutissimum fuerit, si civis hic simpliciter pareat summumque imperantem super justitia belli Deo rationem reddere permittat.* p. m. 1089. Nec aliter sentiunt in H. Grot. Ziegler. p. 513. ac. Illustr. Kulpisius, p. 123.

10. Ne vero dictum Rom. XIV. 23. *Quicquid sine fide fit, peccatum est*, hic objicias, sciendum, quod fides nullibi dictamen conscientiæ notet, E. nec h. loco. Dictamen conscientiæ & omnibus infidelibus est commune, ex quo etiam peccata procedunt. Fides econtra h. l. laudatur, ex qua nullum peccatum, qua qui caret condemnatus est, v. 23. quæ est πληροφορία, vers. 5. quam habet non nisi frater, vers. 23. DEO ob id gratus, vers. 18. Adeoque fides salvifica in Jesum Christum mortuum & resuscitatum, vers. 9. in quo unice cognoscimus, quæ munda, præcepta, Deoque grata, nec ne v. 14. Ut taceam

ceam, quod loquatur Apostolus non præcise de actionum a Magistratu præceptarum sive executione sive omissione, sed principaliter de actionibus indifferentibus divinitus nec præceptis nec interdictis, e. gr. comestione carnis, oleris, &c.

THESIS IX.

Causæ Belli justæ præter jam tactas, possunt esse plures, nempe

1. Salus subditorum. Jos. X. 6. 7. 8. *vid. H. Grot. d. Jur. B. & P. lib. II. c. 25. §. 1. p. m. 618.*

2. Liberatio propinquorum, Gen. XIV. 14. *Qui non repellit injurium a socio, si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit*; inquit Ambrosius *lib. I. offic. c. 36. T. I. f. m. 23.*

3. Accepta contumelia. 2. Sam. X. 7. & seq.

4. Illata noxa, Num. XXV. 17. XXXI. 3. *vid. L. L. Chemn. Part. II. d. vindicta publica. f. m. 117. & seq.*

5. Violenta rei alienæ detentio. 1. Sam. XXX. 16. 17. 2. Sam. III. 1.

6. Pertinax rerum quæ necessariæ sunt gentiumque jure debentur, negatio, e. gr. transitus. Ex. XVII. 8. 13. Deut. XXV. 19. Num. XXI. 23. 24. Judic. XI. 21.

7. Rebellio: 2. Sam. XVIII. 1. XX. 21. 22.

8. Tributariorum defectio. 2. Reg. III. 5. 6. 19. Jer. XXXIX. 5. ad quem locum B. Hülsemann sequentia annotavit: *Typum æquissimi judicis gessit Nebucadnezar, quod Zedekiam in præsentissimo rebellionis flagitio deprehensum judicialiter tamen convincere & condemnare voluit, ad imitationem supremi illius judicis, qui quanquam novisset, Protoplastos nostros lapsos fuisse, primum tamen citavit illos: Adam ubi es? Gen. III. 9. Deinde inquisivit: quis*

quis indicavit tibi? vers. 11. 3. convicit per propriam confessionem, v. 12. denique condemnavit, vers. 14. seqq. Comment. p. 778.

THESIS X.

Econtrario illa potissimum arma sunt maxime iniqua, quæ

1. Temere arripiuntur ac sine justa causa, Ps. XXXV. 7. CXIX. 161. tantum ex cupidine prædæ, 2. Par. XXXII. 1. vel gloriæ 2. Reg. X. 17. 31. Hos. I. 4.

Vel 2. Vertuntur contra Principem a mere subditis. Potestatibus enim, etiam σκολιοῖς, qualis illo tempore erat Nero, omnem subjici animam, & Paulus voluit, Rom. XIII. 1. & Petrus 1. Ep. II. 18. Hinc & Tertullianus: *Christianus nullius est hostis nedum Imperatoris; quem sciens a Deo suo constitui necesse est, ut & ipsum diligat & revereatur & honoret & salvum velit cum toto Romano Imperio*; ad Scapul. f. m. 552. quibus illud Bellarmini retundimus: *Non licet Christianis tolerare Regem infidelem vel hæreticum, si ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresin vel infidelitatem. Lib. V. d. Pontif. c. 7. f. m. 891.*

Vel 3. pœnam civis adhibentur alieni, pœna enim exigitur ab inferiore, bellum inde ejusmodi punitivum Dn. Buddeo merum est figmentum, *in Selectis p. 105.* Cæterum Bello David Ammonitis non tam inflixit pœnam, quam a se absterfit contumeliam, 2. Sam. X. 7. Benjamitas vero Israelitæ plexerant armis, Judic. XX. 18. sed ut subjectos. Si enim aliqua sit Respublica XII. constans partibus, unam se submittere reliquis procul dubio oportebit, ut taceam mandatum Dei peculiare accessisse. *vid. Osiand. in H. Grot. p. 605.*

FINIS.

